

»Pakken har været i nærheden af islandske spegesild«

Erhvervsskolerne på Færøerne under færøsk administration

I nedenstående artikel fortæller forstander Heðin Samuelsen, hvordan det har været og er at være forstander for en handelskole på Færøerne, og om, hvilke problemer, bl.a. af administrativ art, der rejser sig, når det skal administreres i et sammensurium af forskellige lovkomplekser. Han henleder også opmærksomheden på det underlige i, at eleverne, som til daglig underviser på færøsk, ikke desto mindre skal affatte eksamensbesvarelser på dansk, bl.a. når de skriver om moms, kildeskat, ATP og dansk fjerkræavl. Afsluttende slår Heðin Samuelsen til orde for en både fysisk og undervisningsmæssigt integration af de fortsatte skoleuddannelser på Færøerne.

»Pakken var beskadiget, da jeg modtog den. Den har åbenbart været i nærheden af de islandske spegesild. Venlig hilsen NN.«

Denne meddelelse fra én censor til en anden fandt jeg for nogle år siden i en til handelsskolen returneret pakke med opgavebesvarelser.

Jeg kan muligvis glæde den spøgfulde forfatter af dette åndrige budskab med, at notitsen — der, på trods af sin korthed, dog indeholder noget meget sigende, bl.a. om kommunikationsproblemer, nedvurderende overbærenhed og en af skodesløshed afløst uvidenhed — ved sin fremkomst virkede ret så motiverende på medlemmerne af det udvalg — populært kaldet »bjørnebanden« — der transpirerede, midt i 70'erne, arbejdede med problemet om, hvordan man administrativt kunne sammenlægge et skolevæsen, der på daværende tidspunkt hang i nogle mere eller mindre nedslidte laser, i hvilke forskellige mønstre fulgte forskellige baner, og hvor nogle baner slet ikke var til.

Af saglige grunde skal jeg dog tilføje, at notitsen, set i historisk perspektiv, ikke alene vil få æren for, at de færøske skolemyndigheder i dag sidder inde med et lovkompleks, der — forholdene taget i betragtning — er så ukompliceret i grundstrukturen, at det ville være nærliggende at give det prædikatet »misundelsesværdigt«.

Det vil vi dog ikke gøre. Delvis fordi vi ved dette kunne risikere at begå hybrid, idet vi ved, at i

kølevandet af de nye love vil der komme en tid med blod, sved og tårer for at skabe et godt indhold i en velafbalanceret fremtidig skolestruktur. Og delvis fordi, man aldrig a priori bør tillægge andre slige emotionelle sentiments som misundelse.

Afdelingschef i undervisningsdepartementet, Hans Kjems, har i tidskriftet »Uddannelse« nr. 6 — juni 1979, redegjort for bl.a. de statsretlige og lovgivningsmæssige aspekter vedrørende inddragelse af de skoler, der hidtil har været under et nyoprettet færøsk skoledirektorat. Dette gælder handelsskolen, tekniske skoler, maskinskoler, folkeskolen og specialskolen.

Jeg vil gøre et forsøg på at belyse nogle væsentlige færøske skoleproblemer og forsøg på problemløsning med baggrund i min rolle som en af de mange medvirkende på scenen. En væsentlig del af betragtningerne har mere eller mindre direkte sigte på, hvad vi forventer os af fremtiden. Jeg vil også komme lidt ind på de hidtidige relationer til danske myndigheder.

Det kan ikke undgås, at betragtningerne bliver følelsesladet — på godt og ondt. Men jeg skal prøve på at skelne mellem dem, der kan hidrøre fra personlig overspændthed og dem, jeg vil anse for at være bredt gældende:

Forhistorien

Historisk set kan det færøske skolevæsenes struktur i dette århundrede kort karakteriseres som en forsinket, ren efterligning af dansk

skolestruktur — dog med en del manglende led, f.eks. hvad angår uddannelser inden for visse servicefag, specialarbejder, industri og fiskerierhverv.

Det sidste er bemærkelsesværdigt i betragtning af at det er vort hovederhverv.

Indholdsmæssigt har systemet på mange områder ladet meget tilbage at ønske, hvad angår at give undervisningen et »færøsk sigte«, hvad angår dertil hørende lærebøger, læreruddannelse og sprogdyrkning.

Eksempelvis kan nævnes, at elever på handelsskolen, hvis daglige undervisningssprog er færøsk, til eksamen skal affatte sig på dansk i bl.a. sådanne for dem verdensfjerne ting som moms, kildeskat, ATP og dansk fjerkræavl!!!

De af hjemmestyrereloven aflede opdelinger i de områder, der er færøsk særanliggende og de, der er fællesanliggende, har medført, at undervisningsvæsenet har været styret af vidt forskellige instanser. Da love, vedtaget i folketinget, ikke gælder i Danmark, har det tit været svært for os »danske skoler« på Færøerne at finde ud af, hvad vi skal holde os til — især når lovene går på tværs af hinanden.

Forskellige former for danske, færøske og/eller blandede lønformer har yderligere forvirret os og har virket forhindrende på samarbejdet mellem forskellige skoleformer.

Det samme gælder det meget komplicerede kompleks af tilskudsformer.

Der kan opremses adskillige andre ting. Vi skal dog her holde inde med at nævne det, som — hvad vi er flere om at mene — har været den største hæmsko for en effektiv forvaltning af det færøske undervisningsvæsen, nemlig den dårlige kommunikation og ansvarsforfladigelsen.

Den lange og træge vej fra en skole gennem lokale myndigheder og foreninger, landsstyre, rigsombud, direktorater, departe-

menter og ministerier — og retur igen — har ikke så få gange ført til misforståelser, opgiveness og fordyrelser.

Dertil kommer, at ingen har haft et samlet overblik og ansvar for undervisningsvæsenet.

Tilhørsforholdet til danske direktorater og systemer hos nogle af skolerne har haft mange kæmpefordele, som vi nødig giver slip på. Eksempelvis kan vi nævne faglig ekspertise, lærebøger, eksamensafvikling og læreruddannelse.

Nogel få gange har vi fra handelsskolens side haft med folk at gøre, der med djævelens magt og vold ville have, at vi 100% indordnede os under »systemet«. Og generelt set har de mange sagsbehandlingerne taget overordentlig lang tid, og — ligeledes generelt set — har vi haft den opfattelse, at bemandingen i direktoratet, fagkonsulenter m.fl. ikke har været godt nok orienteret om specielle færøske forhold, hvilket lige så meget kan være vor egen skyld dom deres.

Når det er sagt, ligger det os meget på sinde at få udtrykt, at vi har fået en overordentlig velvillig behandling, hvilket vi benytter lejligheden til at takke mange gange for.

Det kan vel næppe undre nogen, at man på Færøerne til sidst fandt ud af, at situationen var uholdbar, og at tingene kunne ændres til det bedre. For at fremme dette ned sætter man først et udvalg, der senere hen barsler med en betænkning, der gøres til genstand for debat, hvilken igen fører til nedsettelse af nye udvalg, forhandlinger, forforslag, lovvedtagelse, festivitas og lovprisningstaler. Fra befrugtningstanke til lovfødsel gik der 10 år.

Resultatet

Pr. 1. august 1979 er alle undervisningsområder på Færøerne samlet under én hat (eller færøhue, om man vil) — nemlig landstyreets. Forvaltningen er henlagt til et til formålet oprettet undervisningsdirektorat. En lagtingslov er vedtaget om styrelsen af det samlede undervisningsvæsen, en ny folkeskolelov har set dagens lys, 30 udvalg har lavet de læreplaner, der var påkrævet i forbindelse med nystruktureringen af folkeskolen, og nye love om frihedsendervisning og læreruddannelse er på trapperne.

Bortset fra ikrafttrædelsesparagraffen består loven om »handelsskoler«, tekniske skoler samt maskinmester- og maskinistiskoler »kund af 7 linjer.

Genialt!

Vi er kort sagt i den situation, at vi kan starte på opbygningen af et bedre system fra grunden, samtidig med at vi kan holde os til gældende regler, indtil andet foreskrives.

Grundstenene for et samlet, effektivt, smidigt, økonomisk, demokratisk, trivselskabende og praktisk gennemført undervisningsvæsen er nu lagt.

Kun fremtiden vil vise, om vi forstod at udnytte dette rent fantastiske udgangspunkt.

Det foreløbig gode resultat af et stort forarbejde er et godt bevis på hvor meget der kan udrettes, når alle — og hermed mener jeg in casu skoleledere, lærere, lokale myndigheder, rigsombud, landsstyre, lagting og danske myndigheder — på een gang er indstillet på, at tingene skal ændres til det bedre, og når alle er indstillet på at gøre et uegennyttigt arbejde.

Det var derfor lidt beklemmende ved de festlige stunder, ved hvilke ad-

(Greinina hevur Heðin Samuelsen skrivað til danska blaðið, Handels-skolen i desember.)

Af forstander Heðin Samuelsen, FØR-OYA HANDILS-SKÚLI, Tórshavn

ministrasjonen af den del af undervisningen, der hidtil har været dansk, i august måned i år blev overdraget til færøsk ansvarsområde, at konstatere, at begge vore sympatiske undervisningsministre, den færøske og den danske, var så dårligt orienteret af respektive embedsmænd, at de fandt anledning til at tillægge én enkelt person hele æren for det gode resultat.

Quo vadis?

Fra handelsskolens side forventes, at vi nu får lejlighed til at lave en handelsskole, der er tilpasset færøske forhold, samtidig med at den giver studie- og erhvervskompetence i andre (skandinaviske) lande.

Vi forventer, at der bliver lavet en samlet skolestruktur, omfattende alt fra folkeskole til gymnasieafslutning, der hænger sammen i alle led. Vi forventer, at regionale områder uden for hovedsæden får en ligeværdig andel i de fortsatte skoleuddannelser. Dette kan bl.a. lade sig gøre ved at integrere HF, gymnasium, HH og andre fortsættende uddannelser både undervisningsmæssigt og fysisk, samtidig med at man laver 3-4 undervisningscentre strategisk vel placeret rundt omkring på øerne.

Vi ved godt, at dette ikke er god latin i handelskolekredse. Hos os, der har relativt få og spredte elever, er det dog en absolut nødvendighed at samarbejde skoleformene imellem. Vi forventer, at der sker en betydelig forenkling af alle skoleadministrative systemer o.l.

Og vi forventer fortsat at kunne have et nært og bredt, fagligt samarbejde med danske skolevæsen — fra nu af bare på en ligeværdigere og mere lunde måde.